

Är Arbetsförmedlingens statistik över lediga platser användbar?

Working Paper 2017:8

© Arbetsförmedlingen
Författare: Johnny Zetterberg
Datum: 2017-12-18
Diarienummer: Af-2017/0065 6580

Innehåll

1	Inledning och sammanfattning	4
2	Bakgrund	5
3	Statistiskt underlag	7
4	Resultat och slutsatser	7
5	Referenser	8
6	Figurer och Tabeller	9

1 Inledning och sammanfattning

Vid Arbetsförmedlingen finns en diskussion om statistiken över lediga platser egentligen är användbar eftersom statistiken sägs vara kontaminerad med så kallade dubletter. Sådana uppkommer genom att arbetsgivare i Platsbanken annonserar och registrerar fler än en order för en och samma lediga plats som avses att tillsättas. Statistiken kommer därmed att överdriva det verkliga antalet lediga platser som arbetsgivarna vill tillsätta. Tveksamheten till statistiken bottnar i några mindre intervjuundersökningar av arbetsgivare som genomfördes för ett fåtal månader under åren 2006-2008 och som konstaterar förekomsten av dubletter i statistiken. För perioden därefter har inte några motsvarande undersökningar genomförts och retrospektivt är detta heller inte möjligt att genomföra. Men även om det under denna efterperiod har förekommit dubletter i statistiken är kanske den mer relevanta frågan - som tveksamheten till myndighetens vakansstatistik egentligen är ett uttryck för - om omfattningen av dubletter verkligen har bidragit till att ge en snedvriden bild av utvecklingen av de lediga platser som redovisas i statistiken? Mot bakgrund av att myndighetens vakansstatistik redovisar lediga platser både efter anställningsform och anställningens varaktighet reser detta även frågan om inflytandet av dubletter skiljer sig mellan olika slag av lediga platser? En hypotes som inte motsägs av resultaten från intervjuundersökningarna är att dubletter kan antas vara mer förekommande i lediga platser som är säsongbetonade anställningar eller anställningar som har kort varaktighet.

Under vissa antaganden är det möjligt att närmare besvara dessa frågor genom att använda information från SCBs vakansstatistik som också redovisar uppgifter om lediga platser. Utifrån denna information definieras en förväntad utveckling för de lediga platserna i Arbetsförmedlingens vakansstatistik (Platsstatistik) som är bestämd av utvecklingen av de lediga platserna enligt SCBs statistik. Genom att jämföra den faktiska utvecklingen av de lediga platserna med den förväntade utvecklingen undersöks om det finns några systematiska avvikelser i utvecklingen som kan tolkas som att det finns ett inflytande av dubletter i myndighetens statistik över lediga platser. Syftet med uppsatsen är att extensivt redovisa resultaten av en sådan jämförelse som bygger på kvartalsdata för perioden 2001-2016. Resultaten indikerar att det finns ett inflytande av dubletter på utvecklingen av de lediga platserna men att detta främst gäller lediga platser för anställningar med kort varaktighet. Används enbart information om lediga platser för tillsvidare anställningar indikeras ett inflytande under perioden före Finanskrisen men däremot inte för perioden därefter. Slutsatsen är därför att vissa delar av uppgifterna i Platsstatistiken mycket väl kan användas för att indikera hur de lediga platserna har utvecklats på den svenska arbetsmarknaden.

2 Bakgrund

Arbetsförmedlingen redovisar varje månad uppgifter om nyanmälda platser i Platsstatistiken. Statistiken är en del av myndighetens verksamhetsstatistik och bygger på de uppgifter om lediga platser som arbetsgivare anmäler till Arbetsförmedlingen. Platsstatistiken avser att spegla arbetsgivarnas rekryteringsbehov som kan meddelas via tre olika kanaler genom att behovet (i) anmäls till förmedlingen via en personlig kontakt; (ii) annonseras direkt på förmedlingens hemsida eller (iii) via direktöverföring från arbetsgivares IT-system till Arbetsförmedlingen. Dessa kanaler sammantagna konstituerar Platsbanken som är en plattform som vänder sig till både arbetsgivare och arbetssökande. Avsikten är att det ska vara enkelt för arbetsgivarna att annonsera sina rekryteringsbehov och enkelt för de arbetssökande att få information om de lediga platser som finns att söka och därmed underlätta matchningen på arbetsmarknaden.

Statistiken innehåller uppgifter om vilka yrken som efterfrågas fördelat på privata eller offentliga arbetsgivare. Uppgifter finns också om arbetsgivarnas bransch-kommuntillhörighet och de lediga platsernas varaktighet och anställningsform, dvs. om rekryteringsbehovet avser tillsvidare anställningar eller tidsbegränsade arbeten avseende heltid eller deltid. Samtidigt bör det understrykas att uppgifterna i Platsstatistiken ger en selektiv bild av arbetsgivarnas rekryteringsbehov och att de nödvändigtvis inte är representativa för det rekryteringsbehov som gäller för hela arbetsmarknaden.

Utöver rena mätfel som beror på felaktiga och/eller utelämnade registreringar av uppgifter finns det även potentiella mätfel i statistiken som sannolikt delvis är en följd av enkelheten med att använda Platsbanken. Ett slag av icke-observerbart mätfel i månadsstatistiken är förekomsten av så kallade dubletter. Sådana uppkommer om arbetsgivare annonserar och registrerar fler än en order för varje ledig plats som avses att tillsättas. Därmed överdrivs det verkliga antalet lediga platser och speglar inte arbetsgivarnas verkliga rekryteringsbehov. Konsekvensen av detta är inte bara att dubletterna riskerar att bidra till att ge en snedvriden bild av hur de lediga platserna har utvecklats utan också att skattningar av så kallade Beveridgekurvor och matchningsfunktioner som utgår från Arbetsförmedlingens statistik kan bygga på ett missvisande statistiskt underlag. Det finns därför skäl att resa frågan om statistiken över lediga platser är tillförlitlig och därmed användbar.

Myndigheten har för några tidpunkter genomfört granskningar av registrerade nyanmälda lediga platserna genom enkät- och intervjuundersökningar av arbetsgivare (se Nilsson (2007)) och Liss (2008)). Undersökningarna visar att ett skäl till dubletter är "marknadsföring" dvs. att vissa arbetsgivare använder detta sätt för att snabbare kunna synliggöra de platser de vill tillsätta. Ett annat skäl som uppges är svårigheten att få tag på den arbetskraft som arbetsgivaren annonserar efter, ett tredje skäl är att innehållet i annonseringen behöver ändras. Undersökningar för januari och februari 2006 visar att dubletter utgör cirka 9-10 procent av antalet nyanmälda lediga platser under månaden medan en motsvarande undersökning för

augusti 2007 visar att andelen är 16 procent, (Nilsson (2007)). Undersökningarna visar samtidigt att det finns en överrepresentation av dubletter för säljaryrket och telefonförsäljare. Om dessa yrkeskategorier exkluderas vid beräkningarna minskar andelen dubletter till 4 respektive 5 procent för 2006 och till 6 procent för 2007. I en ytterligare uppdatering för april 2008 visar det sig dock att andelen dubletter generellt har minskat till cirka 4 procent, dvs. även när dessa säljaryrken är inkluderade i beräkningarna, (se Liss (2008)). Myndigheten konstaterar att denna minskning av dubletterna har ägt rum efter införandet av en betydande skärpning av annonseringsrutinerna innan platserna får publiceras i Platsbanken. Efter 2008 har det inte genomförts några motsvarande undersökningar men Arbetsförmedlingen understryker att ”verksamhetsstatistik över lediga platser skall tolkas med stor försiktighet. Enligt Arbetsförmedlingens uppfattning skall istället alla analyser av hur efterfrågan på arbetskraft utvecklas samt hur matchningen på arbetsmarknaden fungerar baseras på Statistiska centralbyråns konjunkturstatistik över vakanser.” Om och i vilken utsträckning dubletter sedan 2008 har haft ett inflytande på de lediga platserna i Arbetsförmedlingens statistik är dock en öppen empirisk fråga.

En förutsättning för att med snarlik precision som tidigare kunna beräkna dubletternas andel av de lediga platserna fram till idag är att det med jämna mellanrum skulle ha genomförts motsvarande uppdaterande intervjuundersökningar. Retrospektivt är detta inte möjligt att genomföra och Platsstatistiken innehåller heller ingen annan registerinformation som indikerar förekomsten om dubletter. En alternativ infallsvinkel för att ändå få en grov uppfattning om dubletternas empiriska betydelse för uppgifterna i Platsstatistiken är att använda informationen från SCBs vakansstatistik som också publicerar uppgifter om lediga platser. Utifrån denna information är det möjligt att definiera en förväntad utveckling av de lediga platserna i Platsstatistiken och sedan jämföra den med den faktiska utvecklingen av de lediga platserna. Under vissa antaganden kan avvikelserna mellan den förväntade och faktiska utvecklingen av de lediga platserna tolkas som att det finns ett inflytande av dubletter i de uppgifter som redovisas i Arbetsförmedlingens statistik. Dessutom visar de ovan nämnda intervjuundersökningarna att arbetsgivare bland annat motiverar flera annonseringar av en samma lediga plats med behovet av att kunna synliggöra de platser de vill tillsätta. En hypotes är att detta särskilt gäller för säsongsbetonade och/eller hastigt uppkomna (oplanerade) anställningar som snabbt behöver tillsättas och att detta främst gäller anställningar med relativt begränsad varaktighet. Eftersom Platsstatistiken indelar uppgifterna om lediga platser efter platsens anställningsform och varaktighet är det möjligt undersöka denna hypotes, dvs. om den lediga platsens varaktighet har någon inverkan på jämförelsen mellan den förväntade och faktiska utvecklingen av de lediga platserna.

Jämförelsen bygger på ett antal antaganden som måste vara uppfyllda. De första antagandet är att den förväntade utvecklingen av de lediga platserna i Platsstatistiken är bestämd av utvecklingen av de lediga platser som publiceras i SCBs vakansstatistik. Antagandet är kritiskt eftersom SCB-statistiken bygger på ett representativt urval för hela arbetsmarknaden medan Arbetsförmedlingens statistik

samlar in uppgifter från de företag som annonserar i Platsbanken. Dessa uppgifter utgör en delmängd av de lediga platserna på arbetsmarknaden och är som ovan konstaterats heller inte nödvändigtvis representativa för arbetsmarknaden eftersom de bygger på information som insamlas från de arbetsgivare som har valt Platsbanken som en sökkanal efter arbetskraft. Eftersom uppgifterna är selektiva är det därför inte självklart att utvecklingen av dessa lediga platser sammanfaller med den representativa utvecklingen för arbetsmarknaden. Det andra antagandet är att SCBs vakansstatistik inte är behäftade med betydande mätfel beroende på exempelvis bortfallsproblem utan att statistiken verkligen speglar den representativa utvecklingen av lediga platser på arbetsmarknaden. Det tredje antagandet är att uppgifterna om de lediga platserna – som är en konjunkturkänslig variabel – i Platsstatistiken respektive i SCBs statistik påverkas av konjunkturen i lika mån.

3 Statistiskt underlag

Jämförelsen använder data från och med första kvartalet 2001 till och med fjärde kvartalet 2016 eftersom uppgifterna i SCBs vakansstatistik bara redovisas på denna detaljeringsnivå för denna period. Däremot redovisar Arbetsförmedlingens vakansstatistik månatliga uppgifter om lediga platser vilka har omräknats till kvartalsuppgifter. Intresset riktas på att undersöka om det över tiden finns en systematisk skillnad i variationsmönstret mellan de lediga platserna i Platsstatistiken och den förväntade utvecklingen som här alltså antas speglas av utvecklingen av de lediga platserna enligt SCBs statistik. Om det finns en sådan systematisk avvikelser i variationsmönstret över en längre period kan detta tolkas som att ”dubletterna” har ett snedvridande inflytande på statistiken över de lediga platserna i Arbetsförmedlingens statistik. Jämförelsen görs genom att studera utvecklingen av den årliga kvartalsförändringen i de lediga platserna, dvs. förändringen avser från ett kvartal under året till samma kvartal året därpå. Genom att beräkna förändringen i logaritmiska termer kan denna approximativt uttryckas i procentenheter. För att underlätta framställningen redovisas också den faktiska utvecklingen av de lediga platserna i Platsstatistiken som avvikelser från den förväntade utvecklingen.

4 Resultat och slutsatser

Figur 1a och Figur 1b relaterar den årliga förändringstakten för samtliga kvarstående lediga platser (LP_AF) enligt Platsstatistiken till den som redovisas i SCBs vakansstatistik för perioden 2002-2016. Som framgår är utvecklingen av de lediga platserna enligt de två statistikällorna tämligen likartad, dock med undantag för två längre perioder. Detta gäller perioderna 2006 till och med första halvåret 2007 respektive 2013 till och med första halvåret 2016 då de lediga platserna enligt Platsstatistiken (LP_AF) varaktigt har utvecklats betydligt snabbare än den förväntade utvecklingen (LP_SCB). Detta konfirmeras av iakttagelserna i Tabell 1

som visar att avvikelser i genomsnitt är positiva vilket implicerar en snabbare tillväxttakt för samtliga kvarstående lediga platser än den förväntade utvecklingen. Som framgår är både den positiva avvikelser i genomsnitt och volatiliteten mätt som standardavvikelse kring måttet LP_SCB väsentligt högre för perioden före Finanskrisen (2002 kv1- 2008 kv4) än perioden efter (2009 kv1- 2016 kv4). Dessa avvikelser kan givet ovan nämnda antaganden tolkas vara en konsekvens av att det finns dubletter som överdriver tillväxttakten i utvecklingen av detta mått på de lediga platserna i Platsstatistiken.

Figur 2a och Figur 2b gör en motsvarande jämförelse med Platsstatistikens uppgifter men enbart för kvarstående lediga platser som avser tillsvidare anställningar (LP_AF1). Som framgår är följsamheten mellan faktisk och förväntad utveckling i detta fall bättre än för Platsstatistikens samtliga kvarstående lediga platser vilket även visas av en högre korrelationskoefficient för LP_AF1 (0,862) än för LP_AF (0,808), (jämför Tabell 1 kolumn (4)). Det är dessutom bara under perioden 2006-första halvåret 2007 som måttet LP_AF1 fortfarande indikerar en varaktig avvikelse mellan faktisk och förväntad utveckling. För perioden efter Finanskrisen (2009 kv1- 2016 kv4) finns det däremot ingen sådan systematisk avvikelse och den positiva medelavvikelsen från den förväntade utvecklingen under perioden är tämligen modest eller 2,7 procentenheter, (se Tabell 1 kolumn (3)). Generellt visar observationerna i Tabell 1 att sambandet (korrelationen) mellan den förväntade utvecklingen (LP_SCB) och Arbetsförmedlingsmått på kvarstående lediga platser blir svagare ju kortare varaktighet som anställningen har. På liknande sätt gäller att ju kortare anställningstid som de lediga platserna avser desto mer ökar Arbetsförmedlingsmåttens (positiva) medelavvikelse från den förväntade utvecklingen liksom volatiliteten i termer av standardavvikelse.

Sammantaget med iakttagelserna i Figur 1a-1b motsäger dessa observationer således inte hypotesen att förekomsten av dubletter främst tycks vara överrepresenterat i anställningar med kortare varaktighet. Mått från Platsstatistikens uppgifter som gäller kvarstående lediga platser och som avser tillsvidare anställningar för perioden följer efter Finanskrisen tämligen väl den förväntade utvecklingen som här har definierats som utvecklingen av lediga platser enligt SCBs vakansstatistik. Accepteras de antaganden som definitionen utgår från är därför slutsatsen att vissa delar av uppgifterna i Platsstatistiken mycket väl kan användas för att indikera hur de lediga platserna har utvecklats på den svenska arbetsmarknaden.

5 Referenser

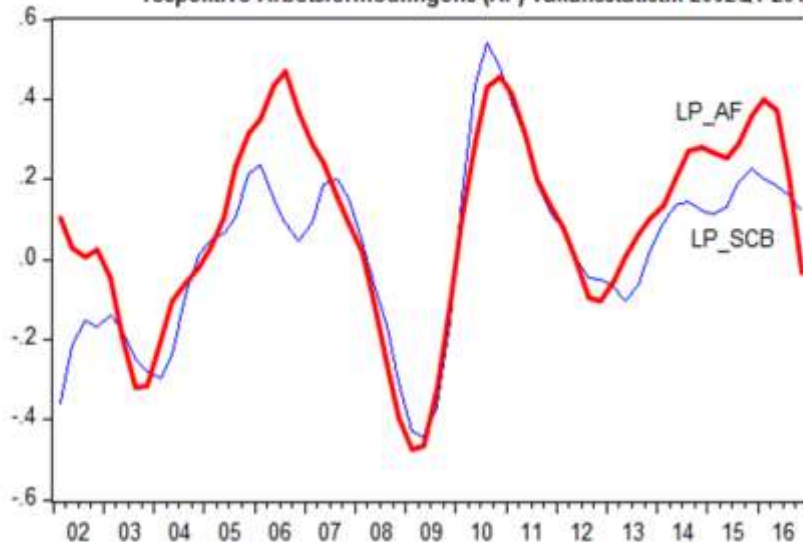
Arbetsförmedlingen (2017), Arbetsmarknadsutsikterna våren 2017, Stockholm

Liss, V., (2008), "Dubletter i platsstatistiken", maj, Arbetsförmedlingen (stencil)

Nilsson, P., (2007), "Dubletter i platsstatistiken", oktober, Arbetsförmedlingen (stencil)

6 Figurer och Tabeller

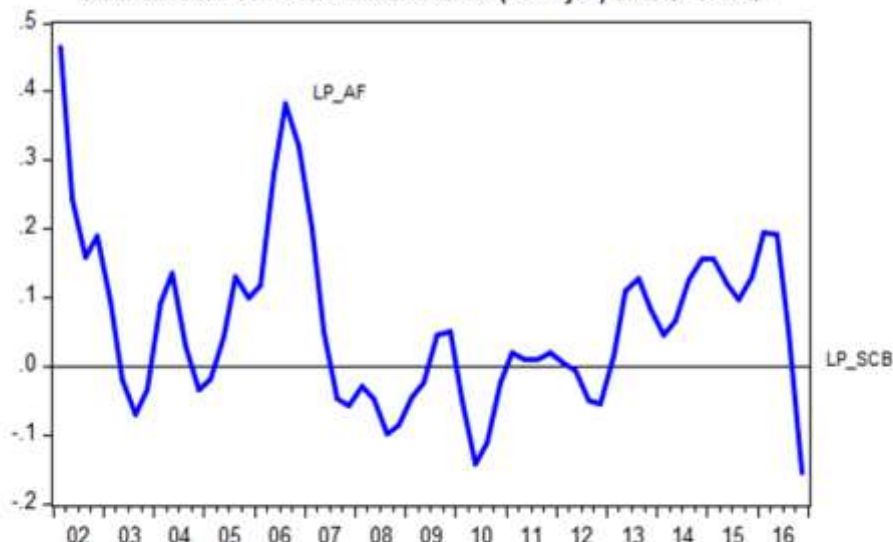
Figur 1a Årlig förändringstakt i de lediga platserna enligt SCBs vakansstatistik respektive Arbetsförmedlingens (AF) vakansstatistik 2002Q1-2016Q4

Anm: Uppgifterna i Platsstatistiken avser samtliga kvarstående platser under den sista månaden i varje kvartal. Värdena är beräknade som den logaritmerade förändringen på årsbasis och är trendade med Eviews Census X12.

Källa: Arbetsförmedlingen och SCB

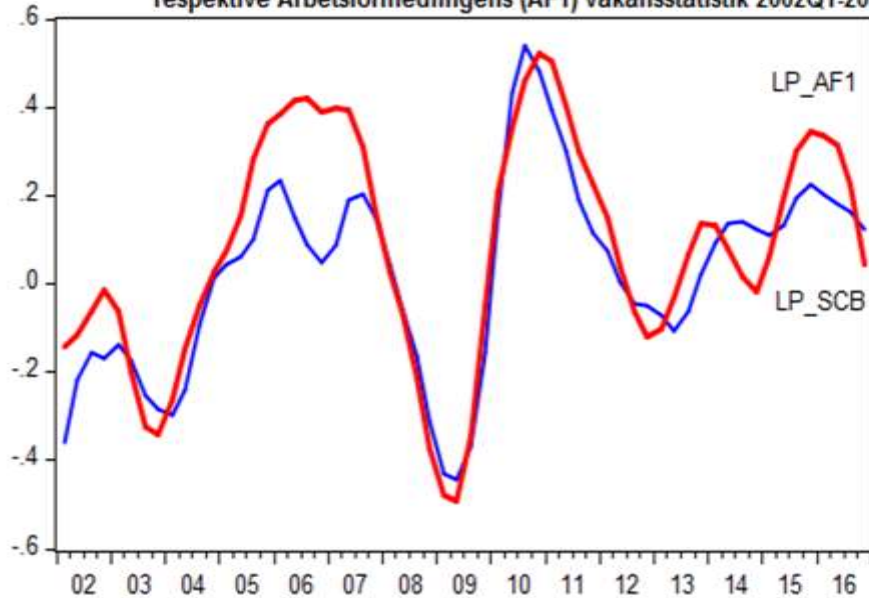
Figur 1b Avvikelse i årlig förändringstakt mellan de lediga platserna enligt Arbetsförmedlingens vakansstatistik och SCBs vakansstatistik (nollinjen) 2002Q1-2016Q4

Anm: Uppgifterna i Platsstatistiken avser samtliga kvarstående platser under den sista månaden i varje kvartal. Värdena är beräknade som den logaritmerade förändringen på årsbasis och är trendade med Eviews Census X12.

Källa: Arbetsförmedlingen och SCB

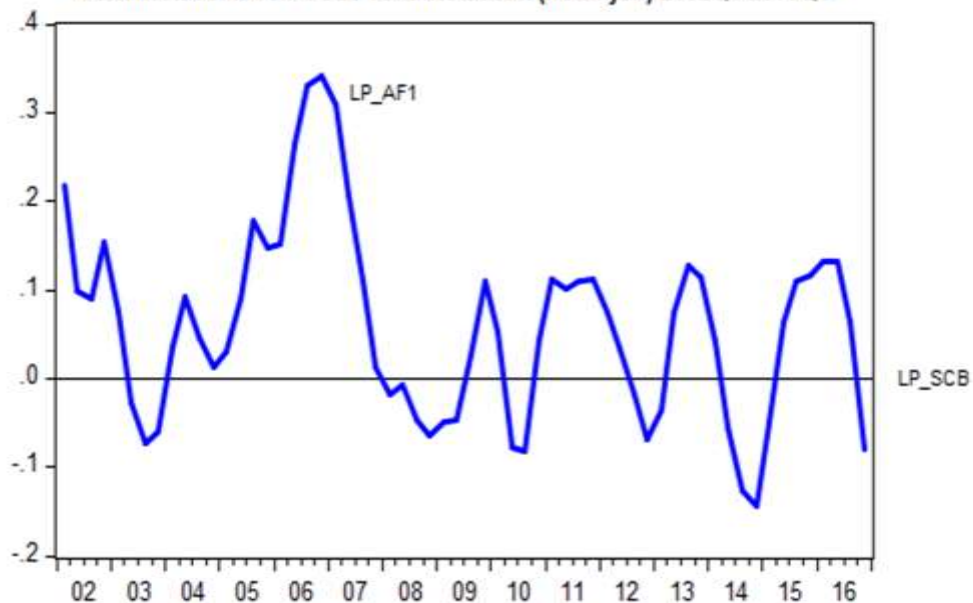
Figur 2a Årlig förändringstakt i de lediga platserna enligt SCBs vakansstatistik respektive Arbetsförmedlingens (AF1) vakansstatistik 2002Q1-2016Q4

Anm: Uppgifterna i Platsstatistiken avser kvarstående platser med tillsvidare anställning under den sista månaden i varje kvartal. Värdena är beräknade som den logaritmerade förändringen på årsbasis och är trendade med Eviews Census X12.

Källa: Arbetsförmedlingen och SCB

Figur 2b Avvikelse i årlig förändringstakt mellan de lediga platserna enligt Arbetsförmedlingens vakansstatistik och SCBs vakansstatistik (nollinjen) 2002Q1-2016Q4

Anm: Uppgifterna i Platsstatistiken avser kvarstående platser med tillsvidare anställning under den sista månaden i varje kvartal. Värdena är beräknade som den logaritmerade förändringen på årsbasis och är trendade med Eviews Census X12.

Källa: Arbetsförmedlingen och SCB

Tabell 1 Skillnader i årlig förändring mellan Arbetsförmedlingens (AF) och SCBs mått på lediga platser, 2002-2016, medelvärden (i procent) och standardavvikelse (stdv)

AF-mått	(1) 2002kv1-2016kv4	(2) 2002kv1-2008kv4	(3) 2009kv1-2016kv4	(4) Korrelation mellan AF-mått och SCB-mått*
LP_AF stdv	0,067 0,147	0,093 0,177	0,043 0,112	0,808
LP_AF1 stdv	0,059 0,133	0,097 0,150	0,027 0,108	0,862
LP_AF2 stdv	0,061 0,282	0,072 0,271	0,051 0,295	0,585
LP_AF3 stdv	0,091 0,308	0,108 0,283	0,075 0,332	0,461
LP_AF4 stdv	0,093 0,315	0,120 0,309	0,070 0,323	0,443

Anm: * Korrelationen avser sambandet mellan utvecklingen av den årliga förändringen i AF-måttet på lediga platser och motsvarande förändring i SCB-måttet på lediga platser. LP_AF avser samtliga kvarstående lediga platser; LP_AF1 är kvarstående lediga platser avseende tillsvidare anställning; LP_AF2 är kvarstående lediga platser avseende anställning mer än 6 månader; LP_AF3 är kvarstående lediga platser avseende anställning 3- 6 månader och LP_AF4 är kvarstående lediga platser avseende anställning 1 dag-3 månader eller anställning under maximalt 8 dagar.

Källa: Arbetsförmedlingens vakansstatistik och SCBs vakansstatistik.